

Representing The Role of Cultural Industries in The Development of Iranian Cities

Negin Hojjati¹, Hossein Zabihi^{2*}, Zahra Sadat Saeideh Zarabadi²

1- Ph.D. Candidate in Urban Development, Department of Urban Development, Faculty of Civil Engineering, Architecture, and Art, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2- Associate Professor, Department of Urban Development, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Art, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2023-04-15

Accepted: 2023-05-28

Keywords

Cultural Industries

Entertainment

Higher Education

Tourism

Urban Development

ABSTRACT

Introduction

As part of domestic and international assemblies, cultural industries have always been discussed [1] to provide opportunities for urban development, especially economically, by finding a place for culture in national and international economic contexts [2]. Cultural industries link the cultural system to the economy through innovation and creativity, creating jobs and accumulating capital as the most crucial competition tools [3].

Additionally, as human settlements, cities have become so significant that researchers are required to identify whatever could be effective in developing such settlements. Cities, which were previously at the peak of flourishing by stressing the economic aspect, are currently deteriorating. In addition, the past lives of such arenas, which were considered the driving force behind economic mobility, are disappearing [4].

From 1980 onward, and with the emergence of changes in economics, culture has become a dominant and pivotal element in the process of social change. Since cities have a hidden force within, called culture, as the hidden treasures of cities, they can become enlivening factors for cities and provide the driving force necessary for the prosperity and development of cities [5,6] and become a proper substitute for an economy that is waning in the light of globalization and economic, social, and cultural changes [7,8]. Thus, culture and cultural economics could prosper inner city potential and cause urban development. Further, in light of this thinking, it has brought developing countries new hopes regarding wealth production through cultural industries and by overcoming poverty and unemployment. Iran is not an exception and, as one of the few living civilizations remaining from ancient times, has a historical, cultural, and artistic record, and before that, had numerous cultural industries, which can be used as a potential for the growth and development of cities.

Hence, three questions can be posed: first, what aspects, components, and indicators is the conceptual framework of cultural industries affecting urban development in Iran based on? Secondly, which one is more crucial? And thirdly, how much do the accounted cultural industries affect each development aspect? Therefore, this study aims to create a coherent framework of cultural industries affecting urban development in Iran, prioritizes them based on an expert survey, and determines the extent of cultural industries' impact on every aspect of urban development.

Materials and Methods

Based on its nature, this study falls into the category of descriptive-analytical research. Further, it describes and introduces the concepts, aspects, components, and indicators of cultural industries that can affect urban development.

Data collection was conducted through documentary research. The concept of culture, cultural industries, their aspects, and their components was developed, and the development aspects were examined through content analysis. Surveys of experts (including 40 individuals with Ph.D. in Urban Planning and Cultural Management) were used to corroborate the accounted aspects, components, and indicators mentioned and obtain theoretical saturation. They were asked to, firstly, share their opinions regarding corroborating or rejecting the aspects, components, and indicators of cul-

* Corresponding author: h.zabihi@sbiau.ac.ir

tural industries in achieving urban development in Iran, secondly, determine the importance coefficient of each aspect, component, and index of cultural industries in urban development in Iran, and thirdly, clarify which aspects of urban development each index would affect the most. Finally, swing weighting was applied to prioritize the aspects, components, and indicators. Accordingly, the geometric mean weight of aspects, components, and indicators of cultural industries effective in urban development in Iran, obtained from expert surveys, was calculated. For the comparability of indicators, the obtained weights were normalized to clarify which aspects, components, and indicators of cultural industries could be emphasized and which aspects of urban development the mentioned framework affects most to achieve urban development in Iran.

Findings

Cultural industries can affect the economic, political, social, and other aspects of urban development in Iran through tourism, higher education institutions, and entertainment. The tourism aspect includes components such as communication, branding, cultural heritage, natural heritage, and visual arts, encompassing 17 indicators from the total cultural industries indicators, including being located on the communication path, the number of hotels, and the quality of hotels. The higher education institution and science aspect has components such as printing, publishing, and research and development, encompassing seven indicators from the total cultural industries indicators. Finally, the entertainment aspect comprises three components, including films and videos, performing arts, and toys, making up eight indicators of the total cultural industries indicators. Since the aspects, components, and indicators of cultural industries do not affect urban development aspects in Iran equally, a geometric mean was obtained from the average of coefficients experts gave to the indicators of cultural industries to determine the initial weight of each index. This is even though the calculated coefficients do not allow for two-by-two comparisons of indicators and components in various aspects. Hence, all levels were consistently normalized to 1 for comparability of aspects, components, and indicators of cultural industries in urban development in Iran. Among the 32 indicators of cultural industries affecting urban development in Iran, advertisements play the most substantial role, with a coefficient of 4.033%. Next are indicators such as the quality of natural heritage, historical contexts, the number of historic and registered heritage sites, and the number and quality of annual festivals, with importance coefficients of 3.884%, 3.839%, 3.816%, and 3.770%, respectively. To calculate how much cultural industries affect urban development aspects, experts

clarified the indicators of cultural industries that most affect the political, social, economic, technical, environmental, legal, and physical aspects of urban development in Iran. Therefore, the weight of each index was multiplied by the number of iterations of each urban development aspect. After normalizing to 100, the impact every index has on each aspect of urban development in Iran was determined. According to the results, cultural industries can develop social, economic, physical, technical, political, legal, and environmental aspects with impact coefficients of 39.207%, 16.901%, 12.15%, 11.076%, 9.253%, 7.499%, and 3.914%, respectively, and achieve urban development in Iran accordingly

Conclusion

According to this study, firstly, the accounted aspects, components, and indicators of cultural industries directly affect urban development in Iran. Further, Iranian cities are particularly interesting for tourists because of their cultural and artistic facilities, thus creating cultural tourism. These cultural industries also attract a professional workforce in various fields by being active in different artistic areas, which provides employment. Additionally, cultural industries create spaces throughout cities by engaging in numerous artistic fields, which enhances social relations and interactions within cities. Secondly, they are not equally effective in urban development in Iran. Among tourism, entertainment, and the expansion of higher education institutions and science, tourism accounts for the most significant effect, followed by entertainment. Among components related to tourism, cultural and natural heritage components have the highest points, followed by communication, branding, and visual arts. Regarding entertainment, the film and video components stood higher than performing arts and toys. Finally, regarding the expansion of higher education institutions and science, the research and development component was ranked higher than printing and publishing. Furthermore, among all 32 indicators, advertisements, natural heritage quality, historical contexts, the number of historic and registered heritage sites, the number and quality of annual festivals, the number of quality of hotels, the number and quality of museums, the annual tourism percentage, the number and quality of shopping centers, and the number and quality of science and technology parks had the highest points from the total of 9 components. With their knowledge-based nature, cultural industries borrow from culture as one of the aspects of urban life and sustainable development to affect other aspects of urban development in Iranian cities, especially on social, economic, and physical aspects, with impact coefficients of 39.207%, 16.901%, 12.150%, respectively

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Hojjati N. Zabihi H. Saeideh Zarabadi Z.S. Representing The Role of Cultural Industries in The Development of Iranian Cities. Urban Economics and Planning Vol 4(2):6-19 [In Persian]

DOI: 10.22034/UEP.2023.392918.1351

بازنمایی نقش صنایع فرهنگی در توسعه شهرهای ایران^۴

نگین حجتی^۱؛ حسین ذبیحی^۲؛ زهرا سادات سعیده زرآبادی^۳

۱- دانشجوی دکتری، گروه تخصصی شهرسازی، دانشکده عمران، معماری و هنر، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 ۲- دانشیار، گروه تخصصی شهرسازی، دانشکده عمران، معماری و هنر، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۶
 تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۰۲

چکیده

مقدمه

صنایع فرهنگی، همواره یکی از موضوعات مورد بحث در مجامع داخلی و بین‌المللی بوده است [۱] تا به دنبال یافتن جایگاه فرهنگ در بسترهای اقتصادی ملی و بین‌المللی، بتوان فرصت‌هایی را در راستای توسعه شهرها به خصوص در بعد اقتصادی رقم زد [۲]. بدین ترتیب که صنایع فرهنگی از طریق نوآوری و خلاقیت سیستم فرهنگ را به اقتصاد متصل می‌کند و به عنوان مهم‌ترین ابزار رقابت، موجب ایجاد شغل و انباشت سرمایه می‌شود [۳].

از سوی دیگر شهرها به عنوان زیستگاه‌های انسانی از چنان اهمیتی برخوردار شده‌اند که محققان را ملزم ساخته‌اند هرآنچه که می‌تواند در توسعه این سکونتگاه‌ها موثر باشد را شناسایی نمایند. شهرها که پیش از این با تأکید بر بعد اقتصادی در اوج شکوفایی قرار داشتند، اکنون رو به افول نهاده و حیات دیرینه این عرصه‌ها که به عنوان نیروی محرکه‌ای در راستای تحرک اقتصادی به شمار می‌رفت، در حال مضمحل شدن است [۴].

از دهه ۱۹۸۰ به بعد و با ظهور تحولاتی در عرصه علم اقتصاد، فرهنگ در روند تحولات اجتماعی به عنصری غالب و محوری درآمده است. شهرها با توجه به آنکه نیروی نهفته‌ای را در خود با نام فرهنگ می‌پرورانند، می‌توانند به عنوان گزینه‌های نهفته شهر، عامل حیات‌بخش را برای شهر رقم زده و نیرو محرکه لازم جهت رونق و توسعه شهرها را از این طریق میسر سازند [۵]. و جانشین مناسبی برای اقتصادی که اکنون در پرتو جهانی شدن و تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی رو به افول است، شوند [۶]. بنابراین فرهنگ و به تبع آن اقتصاد فرهنگ می‌تواند پتانسیل درونی شهر را شکوفا نموده و توسعه شهرها را سبب شود. تا جایی که برای کشورهای در حال توسعه نیز در پرتو این تفکر، امیدها و نویدهای تازه‌ای را از حیث تولید ثروت از طریق صنایع فرهنگی و غلبه بر فقر و از بین بردن بیکاری ایجاد کرده است. ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و به عنوان یکی از معدود تمدن‌های زنده باقی مانده از اعصار گذشته، دارای سبقه تاریخی، فرهنگی و هنری و از قبل آن دارای صنایع فرهنگی متعددی بوده که می‌توان از آن به عنوان پتانسیلی جهت رشد و توسعه شهرها بهره برد.

لذا پرسش مطرح می‌شود، اول اینکه چارچوب مفهومی صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران مبتنی بر چه ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌هایی است؟ دوم، کدام یک از اهمیت بیشتری برخوردار است؟ و نهایتاً سوال سوم، صنایع فرهنگی احصاء شده به چه میزان بر هر یک از ابعاد توسعه تاثیر می‌گذارد؟ بنابراین هدف پژوهش حاضر خلق یک چارچوب منسجم از صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران و اولویت بندی آنها مبتنی بر نظرسنجی از خبرگان و تعیین میزان تاثیر صنایع فرهنگی بر هر یک از ابعاد توسعه شهرها است.

مواد و روش‌ها

۴- این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده نخست با عنوان «تبیین ابعاد و مولفه‌های صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهر، مورد پژوهی: تهران» به راهنمایی دکتر حسین ذبیحی و مشاوره دکتر زهرا سادات سعیده زرآبادی در دانشکده عمران، معماری و هنر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران است.

* نویسنده مسئول: h.zabihi@srbiau.ac.ir

تاریخی و ثبت شده میراث و همچنین تعداد و کیفیت جشن و فستیوال‌ها سالیانه به ترتیب با ضرایب اهمیت ۳,۸۸۴, ۳,۸۳۹, ۳,۸۱۶ و ۳,۷۷۰ درصد قرار گرفته‌است. به منظور محاسبه میزان تاثیر صنایع فرهنگی بر ابعاد توسعه شهری، متخصصان تعیین نمودند که هر یک از شاخص‌های صنایع فرهنگی بر کدام یک از ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فناوری، محیط زیستی، قانونی و کالبدی توسعه شهرهای ایران بیشترین تاثیر را دارد. به همین منظور وزن هر شاخص در تعداد تکرار هر بعد از توسعه شهری ضرب شده و پس از نرمال سازی به ۱۰۰، میزان تاثیر هر شاخص بر هر بعد از توسعه شهرهای ایران مشخص شد. نتایج حاکی از این است که صنایع فرهنگی می‌تواند موجب توسعه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، فناوری، سیاسی، قانونی و محیط زیستی، به ترتیب با ضرایب تاثیر ۳۹,۲۰۷، ۱۶,۹۰۱، ۱۲,۱۵، ۱۱,۰۷۶، ۹,۲۵۳، ۷,۴۹۹ و ۳,۹۱۴ درصد شده و از این طریق توسعه شهرهای ایران را محقق نماید.

نتیجه گیری

در این پژوهش مشخص شد ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی احصاء شده، اولاً همگی دارای تاثیر مستقیم بر توسعه شهرهای ایران بوده و شهرهای ایران با داشتن امکانات هنری و فرهنگی بیشتر جذابیت ویژه‌ای را برای گردشگران فراهم آورده و در نتیجه گردشگری فرهنگی را محقق نموده است. علاوه بر این صنایع فرهنگی با فعالیت در حوزه‌های مختلف هنری موجب جذب نیروی کار متخصص در حوزه‌های مختلف شده و از این طریق اشتغال را فراهم آورده‌است. دیگر اینکه صنایع فرهنگی با فعالیت در عرصه‌های مختلف هنری، فضاهایی را در سطح شهرها ایجاد نموده‌است که از این طریق، تعاملات و روابط اجتماعی را در سطح شهر بهبود می‌بخشد. ثانیاً آنها به یک میزان بر توسعه شهرهای ایران موثر نیستند. از میان سه بعد صنعت گردشگری، صنعت سرگرمی سازی و گسترش نهادهای آموزش عالی و صنعت علم، بیشترین تاثیر مربوط به بعد صنعت گردشگری و بعد از آن صنعت سرگرمی سازی بوده‌است. از میان مولفه‌های مربوط به بعد صنعت گردشگری، مولفه میراث فرهنگی و طبیعی بالاترین امتیاز و پس از آن مولفه‌های ارتباطات، برندسازی و سپس هنرهای تجسمی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در بعد صنعت سرگرمی سازی، مولفه فیلم و ویدیو و... بالاتر از هنرهای نمایشی و اسباب بازی قرار گرفته‌اند و نهایتاً در بعد گسترش نهادهای آموزش عالی و صنعت علم، مولفه تحقیقات و توسعه در رتبه بالاتری نسبت به چاپ و انتشارات قرار می‌گیرد.

از میان کلیه شاخص‌های ۳۲گانه نیز، شاخص‌های تبلیغات، کیفیت میراث طبیعی، بسترهای تاریخی، تعداد اماکن تاریخی و ثبت شده میراث، تعداد و کیفیت جشن و فستیوال‌ها سالیانه، تعداد و کیفیت هتل‌ها، تعداد و کیفیت موزه‌ها، درصد گردشگری سالانه، تعداد و کیفیت مراکز تجاری، تعداد و کیفیت پارک علم و فناوری از مجموع مولفه‌های ۹گانه بیشترین امتیازات را به خود اختصاص داده‌اند. در واقع صنایع فرهنگی با ماهیت دانش بنیان خود، از فرهنگ به عنوان یکی از ابعاد زندگی شهری و توسعه پایدار وام گرفته و از این طریق توانسته بر سایر ابعاد توسعه شهری در شهرهای ایران علی‌الخصوص ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی به ترتیب با ضرایب تاثیر ۳۹,۲۰۷، ۱۶,۹۰۱ و ۱۲,۱۵۰ درصد تاثیر بگذارد.

پژوهش پیش رو بنا به ماهیت خود در گروه تحقیقات توصیفی-تحلیلی قرار گرفته و به توصیف و معرفی مفهوم، ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی که می‌تواند بر توسعه شهرها موثر باشد، پرداخته‌است.

روش گردآوری داده‌ها از طریق مطالعه اسنادی بوده و با روش تحلیل محتوا، مفهوم فرهنگ، صنایع فرهنگی، ابعاد و مولفه‌های آن، توسعه و ابعاد توسعه تشریح شد. به منظور تأیید ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های احصاء شده و رسیدن به اشیاع نظری، از پرسشنامه خبرگان (شامل ۴۰ نفر از دارندگان مدرک دکتری تخصصی در رشته‌های شهرسازی و یا مدیریت فرهنگی) بهره گرفته شد و از آنان خواسته شد اولاً، نظر خود را در رابطه با تأیید یا عدم تأیید هر یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی در تحقق توسعه شهرهای ایران مطرح نمایند، ثانیاً ضریب اهمیت هر یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی را در توسعه شهرهای ایران، مشخص نمایند. ثالثاً مشخص نمایند هر شاخص بر کدام یک از ابعاد توسعه شهری تاثیر بیشتری دارد. نهایتاً به منظور اولویت‌بندی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها، از روش وزن‌دهی نوسانی (Swing weighting) استفاده شد. بدین ترتیب که میانگین هندسی وزن ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران که از پرسشنامه خبرگان بدست آمد، محاسبه گردید. به منظور مقایسه‌پذیری شاخص‌ها، اوزان به دست آمده نرمال شد، تا مشخص گردد در راستای دستیابی به توسعه شهرهای ایران از طریق صنایع فرهنگی، بر کدام یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی می‌توان تاکید بیشتری نمود و چارچوب مذکور بر کدام یک از ابعاد توسعه شهری می‌تواند تاثیر بیشتری داشته باشد.

یافته‌ها

صنایع فرهنگی از طریق ۳ بعد گردشگری، نهادهای آموزش عالی و نهایتاً سرگرمی سازی، می‌تواند بر ابعاد توسعه شهرهای ایران اعم از اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... موثر باشد. بعد گردشگری شامل مولفه‌هایی چون ارتباطات، برندسازی، میراث فرهنگی و طبیعی و نهایتاً هنرهای تجسمی است که در مجموع ۱۷ شاخص از مجموع شاخص‌های صنایع فرهنگی اعم از قرارگیری در مسیر ارتباطی، تعداد و کیفیت هتل‌ها و... را در بر گرفته‌است. در بعد نهادهای آموزش عالی و صنعت علم نیز مولفه‌هایی چون چاپ و انتشارات و تحقیقات و توسعه قرار داشته که در مجموع ۷ شاخص از مجموع شاخص‌های صنایع فرهنگی را از آن خود کرده‌است. نهایتاً در بعد سرگرمی‌سازی سه مولفه فیلم و ویدیو، هنرهای نمایشی و اسباب بازی وجود داشته که ۸ شاخص از مجموع شاخص‌های صنایع فرهنگی را به خود اختصاص داده‌است. از آنجا که ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی به یک میزان بر ابعاد توسعه شهرهای ایران موثر نیستند، از میانگین ضرایبی که افراد خبره به شاخص‌های صنایع فرهنگی دادند، میانگین هندسی گرفته شد تا وزن اولیه هر شاخص تعیین گردد. این در حالی است ضرایب محاسبه شده اجازه مقایسه دو به دوی شاخص‌ها و مولفه‌ها در ابعاد مختلف را نمی‌دهند. لذا به منظور مقایسه‌پذیری تمامی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی در توسعه شهرهای ایران، تمامی سطوح به صورت یکپارچه نسبت به ۱ نرمال شد. از میان شاخص‌های ۳۲ گانه صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران، شاخص تبلیغات، با ضریب تاثیر ۴,۰۳۳ درصد، بیشترین نقش را در توسعه شهرهای ایران بر عهده دارد. در گام بعد نیز شاخص‌هایی همچون کیفیت میراث طبیعی، بسترهای تاریخی، تعداد اماکن

مقدمه

می‌گذارد؟ بنابراین هدف پژوهش حاضر خلق یک چارچوب منسجم از صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران و اولویت بندی آنها مبتنی بر نظرسنجی از خبرگان و تعیین میزان تاثیر صنایع فرهنگی بر هریک از ابعاد توسعه شهرها است.

مبانی نظری فرهنگ

در ابتدا مفهوم فرهنگ توسط تایلر (Tyler) با محوریت هنر تعریف شد [۹]. از نظر مرسر (Mercer) فرهنگ زمانی شکل می‌گیرد که مشارکت مردم در آن وجود داشته باشد [۱۰]. به طور کلی فرهنگ را می‌توان شیوه زندگی مردم شامل تقریباً هر جنبه‌ای از زندگی اجتماعی، سیاسی، فکری، مذهبی و هنری یک فرد برشمرد [۱۱]. بر این اساس مفهوم فرهنگ نیاز به توسعه در راهی است که به مردم اجازه می‌دهد باهم زندگی کنند بدون اینکه هویت و حس اجتماعی آنها به خطر بیفتد و از این طریق کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند. به بیانی دیگر می‌توان گفت فرهنگ مجموعه‌ای از دانش، باورها، هنرها، ارزش‌ها، جهت‌گیرها، سیاست‌ها، روش‌ها و قراردادهای رفتاری و تصاویر و معانی حاکم بر ذهن مردمی است که در طی زمان ایجاد و تثبیت شده و از آن طریق به آنها اجازه می‌دهد خود را تعریف کنند و هویت داشته باشند [۱۲]. بنابراین فرهنگ نه تنها در ایجاد صلح و برقراری امنیت تلاش میکند بلکه به همان اندازه به عنوان محرک و بستر ایجاد توسعه اجتماعی و اقتصادی می‌تواند موثر باشد تا جایی که در سراسر جهان، فرهنگ را عامل اصلی ایجاد اشتغال، رشد اقتصادی پایدار، انسجام اجتماعی و رفاه انسان برمی‌شمارند [۱۳].

[۱۴، ۱۵]

صنایع فرهنگی

مفهوم صنایع فرهنگی ریشه‌های خود را از تفکرات دو فیلسوف مرتبط با مکتب تئوری انتقادی فرانکفورت به نام‌های آدورنو (Adorno) و هورکهایمر (Horkheimer) در سالهای ۱۹۳۷ میلادی، وام گرفته است [۱۶]. در تعریف صنایع فرهنگی می‌توان به فعالیت‌ها و کالاهایی که ارزش اولیه اقتصادی آنها از ارزش فرهنگی شان مشتق شده است، اشاره نمود [۱۷]. این صنایع سهم قابل توجهی را در گسترش و رشد اقتصادی داشته است تا جایی که بسیاری از کشورها توجه ویژه‌ای به صنعت نشان داده‌اند [۱۳]. بدین ترتیب که صنعت فرهنگی یک ساختار تجاری پیچیده است که علاقه‌مند به کسب سود از طریق تولید و توزیع نمادها و متون فرهنگی است. این صنعت به عنوان یک حوزه محرک اقتصادی، ارائه خدمات فرهنگی را مد نظر دارد و تمرکز آن بر سود حاصل از فرهنگ از طریق کسب ثروت و ایجاد اشتغال است [۱۸]. مخرج مشترک تمامی آنچه از صنایع فرهنگی گفته شد این است که همه آنها به استفاده از خلاقیت و دانش فرهنگی از درون ارزش‌ها و باورها، تکیه داشته و با تاکید بر تنوع فرهنگی و فرهنگ عامه برای تولید محصولات و خدمات فرهنگی و اجتماعی معناداری که به ایجاد فرصت برای تولید اشتغال و رفاه منجر می‌شوند، اشاره دارند. آنچه در تیلور و شکل گیری صنایع فرهنگی مهم است، خلاقیت نهفته در آن است که اقتصاد توسعه یافته را تقویت می‌کند [۱۹]. بنابراین صنایع فرهنگی فرآیند خلاقانه‌ای را ایجاد می‌کنند که با استعداد، سرزندگی و تعهد شاغلان فرهنگی و خلاق شکل می‌گیرد [۲۰] و نقش مهمی در ایجاد اشتغال و افزایش رفاه دارند [۲۱]. بدین ترتیب که هم در توسعه و بازسازی شهرها و هم در تحریک اقتصاد شهرهایی که در حال از بین رفتن و مضمحل شدن هستند، با ایجاد شبکه‌های همکاری در بخش صنایع خلاق، منجر به تبادل ایده‌ها و سرریز آن به سایر بخش‌ها و تقویت فعالیت‌های کارآفرینی می‌شوند [۱۹].

توسعه و توسعه شهری

مفهوم توسعه در ابتدا با نظریه رشد کینزی، مبتنی بر فرآیند تشکیل سرمایه توسط پس‌انداز آغاز شد [۲۲]. در این بازه زمانی رشد و توسعه یک معنا داشته

تحقیق پیرامون صنایع فرهنگی، همواره یکی از موضوعات مورد بحث در مجامع داخلی و بین‌المللی بوده است [۱]. تا جایی که بسیاری از اندیشمندان و نظریه‌پردازان به دنبال یافتن جایگاه فرهنگ در بسترهای اقتصادی ملی و بین‌المللی بوده تا از این طریق بتوانند فرصت‌هایی را نیز در راستای توسعه شهرها به خصوص در بعد اقتصادی رقم بزنند. با توسعه جهانی شدن اقتصاد، عناصر فرهنگی مانند دانش، فناوری و ایده‌های فرهنگی در بهره‌وری برجسته شده و اقتصاد و جامعه به سمت تالاقی اقتصاد و فرهنگ شروع به توسعه می‌کنند [۲]. بدین ترتیب که صنایع فرهنگی از طریق نوآوری، خلاقیت و دیگر جنبه‌های اقتصادی فرهنگ شامل رفتار انسانی، رشد دانش و انواع شیوه‌های بهره‌گیری از آن و سایر عواملی که بصورت مستقیم و غیرمستقیم سیستم فرهنگ را به اقتصاد متصل می‌کند، به عنوان مهم‌ترین ابزار رقابت، موجب ایجاد شغل و انباشت سرمایه خواهد شد [۳].

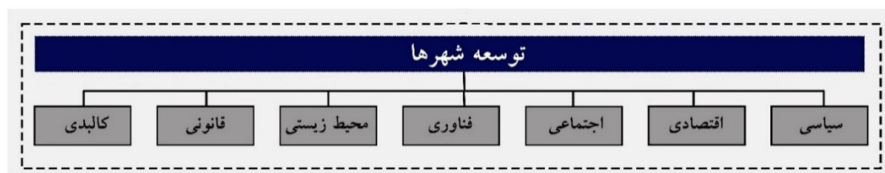
از سوی دیگر در جهان مدرن کنونی، شهرها به عنوان زیستگاه‌های انسانی از چنان اهمیتی برخوردار شده‌اند که محققان را ملزم ساخته‌اند هرآنچه که می‌تواند در توسعه این سکونتگاه‌ها موثر باشد را شناسایی نمایند. تاکنون در بررسی علل توسعه شهرها، عمدتاً عامل اقتصاد به عنوان عامل پیشران به شمار می‌رفت. شهرها که پیش از این با تاکید بر بعد اقتصادی از قبیل کارخانه‌ها، بازارها، صنایع بزرگ کشتی سازی و ... در اوج شکوفایی قرار داشتند، اکنون رو به افول نهاده و حیات دیرینه‌ی این عرصه‌ها که به عنوان نیروی محرکه‌ای در راستای تحرک اقتصادی به شمار می‌رفت، در حال مضمحل شدن است [۴].

از دهه ۱۹۸۰ به بعد و با ظهور تحولاتی در عرصه علم اقتصاد از جمله تغییر در فرآیندهای اقتصادی و ظهور پدیده‌ای به نام جهانی شدن، فرهنگ در روند تحولات اجتماعی به عصری غالب و محوری درآمده است. توسعه و تحول صرفاً مبتنی بر اقتصاد، که چندین دهه عمر کرده است، در حال تبدیل شدن به توسعه مبتنی بر فرهنگ است که در طی آن عامل فرهنگ می‌تواند به عنوان عاملی مولد موجب سودآوری و درآمدزایی شود و از این طریق توسعه را میسر سازد. این تحول در شهرها نیز به عنوان مکانی که پیچیدگی‌های فرهنگ در آن نمایان می‌شود، مصداق پیدا کرده است. شهرها با توجه به آنکه نیروی نهفته‌ای را در خود با نام فرهنگ می‌پرورانند، می‌توانند به عنوان گزینه‌های نهفته‌ی شهر، عامل حیات‌بخش را برای شهر رقم زده و نیروی محرکه‌ی لازم جهت رونق و توسعه شهرها را از این طریق میسر سازند [۵، ۶] و جانشین مناسبی برای اقتصادی که اکنون در پرتو جهانی شدن و تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی رو به افول است، شوند [۸، ۷]. بنابراین فرهنگ و به تبع آن اقتصاد فرهنگ می‌تواند پتانسیل درونی شهر را شکوفا نموده و توسعه شهرها را سبب شود. به همین منظور کشف پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های صنایع فرهنگی که می‌تواند بر توسعه و رونق شهرها موثر باشد، بسیار حائز اهمیت است.

فرهنگ‌های مختلف شهرها و کشورها بر اساس آداب و رسوم و عقاید پایدار و ماندگارشان مفهومی به نام صنایع فرهنگی یا صنایع خلاق را ساخته‌اند که امروزه توانسته موجب رشد و توسعه در بسیاری از کشورهای جهان شود و با ماهیت نوآورانه خود ایجاد اشتغال نماید، تا جایی که برای کشورهای درحال توسعه نیز در پرتو این تفکر، امیدها و نویدهای تازه‌ای را از حیث تولید ثروت از طریق صنایع فرهنگی و غلبه بر فقر و از بین بردن بیکاری ایجاد کرده است. ایران، به عنوان یکی از معدود تمدن‌های زنده باقی مانده از اعصار گذشته، دارای سبقت تاریخی، فرهنگی و هنری و از قبل آن دارای صنایع فرهنگی متعددی بوده که می‌توان از آن به عنوان پتانسیلی جهت رشد و توسعه شهرها بهره برد.

لذا پرسش مطرح می‌شود، اول اینکه چارچوب مفهومی صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران مبتنی بر چه ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌هایی است؟ دوم، کدام یک از اهمیت بیشتری برخوردار است؟ و نهایتاً سوال سوم، صنایع فرهنگی احصاء شده به چه میزان بر هریک از ابعاد توسعه تاثیر

و فرهنگی و ... که با سرعتی سریع رخ می دهد را در نظر داشته باشند [۲۶]. بنابراین توسعه شهری زمانی رخ می دهد که تمامی ابعاد مؤثر بر زندگی شهری توسعه یابد. از مهم ترین ابعادی که بر زندگی انسان تأثیر گذاشته و از آن تأثیر می پذیرد می توان به شکل ۱ اشاره نمود. عناصر اصلی این الگو عبارتند از عناصر سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فناوری، محیط زیست، قانونی و کالبدی. تجزیه و تحلیل مبتنی بر این الگو کمک می کند تا همه عوامل مهمی که ممکن است بر موفقیت یا شکست تأثیر داشته باشند، شناسایی شوند [۲۷].

شکل ۱: ابعاد توسعه شهری

دارند، بلکه در جلوگیری از فرسودگی زیست بوم شهری مؤثر بوده و مورد حمایت مدیران شهرها قرار گرفته اند [۳۰]. بنابراین امکانات سرگرمی ساز به شاخص مهمی برای سنجش کیفیت زندگی ساکنان و سطح توسعه اجتماعی و اقتصادی تبدیل شده است. فشارهای روزافزون زندگی و کار، مردم برای رفع نیازهای معنوی و فرهنگی خود نیاز مبرمی به فعالیت های فرهنگی و تفریحی دارند بنابراین مصرف فرهنگی و سرگرمی نه تنها با توسعه اقتصادی در ارتباط است، بلکه با فضای اجتماعی و کالبدی نیز در تعامل خواهد بود [۳۸].

پیشینه تحقیق

در ارتباط با مفهوم فرهنگ و صنایع فرهنگی مطالعات بسیاری چه در ایران و چه در خارج از کشور انجام شده است. پوز کریا و همکاران (۱۴۰۲) در مقاله ای با عنوان "بررسی نقش صنایع فرهنگی و خلاق در ایجاد بستر سیاستگذاری فرهنگی شهری در شهر رشت" با تکیه بر تحقیقات تجربی، تلاش می کند تا نقش مهم صنایع خلاق فرهنگی محلی را در کنار ارزش های اجتماعی در ایجاد بستر شهری خلاق، با توجه به ضرورت وجود بستر فرهنگی شهری در ایران، استدلال کند. همچنین بر اهمیت مشارکت جوامع محلی در فرآیند تصمیم گیری و افزایش آگاهی در میان گروه های مختلف ذینفعان تأکید می کند [۵]. خان محمدی (۱۳۹۹) در مقاله خود با عنوان "نقش اقتصاد فرهنگی و خلاقیت در بازآفرینی شهری" با بررسی و تمرکز بر محتوای مفهومی و نظری صنایع خلاق فرهنگی، به دنبال روشن شدن رابطه بین مفاهیم خلاقیت، فرهنگ و صنایع خلاق با بازآفرینی شهری بوده و بیان نمود بازآفرینی شهری موفق مستلزم حضور صنایع فرهنگی و خلاق به عنوان موضوع پیوند بین تولید و مصرف خدمات فرهنگی است [۳۹]. لطیفی (۱۳۹۸) در مقاله ای با عنوان "جایگاه فرهنگ در برنامه ریزی توسعه شهری برای افزایش امنیت اجتماعی" به بررسی نقش فرهنگ و برنامه ریزی فرهنگی در توسعه شهری برای افزایش امنیت اجتماعی پرداخته و بیان می دارد فرهنگ به عنوان یک عامل اصلی در برنامه ریزی، در آینده توسعه نقش و جایگاه مهمی را ایفا می کند، که عدم توجه به آن در برنامه ریزی، تأثیرات منفی زیادی بر جای می گذارد. لذا به جای روش های صرفاً کمی و آماری، روش های کیفی نیز باید به کار برده شود [۴۰].

لیو (۲۰۲۳) در مقاله ای با عنوان "تأثیر توسعه صنعت فرهنگی و خلاق بر رشد اقتصادی: مناطق شانگهای و جیانگ سو" بیان نمود که صنایع فرهنگی با ویژگی های ذاتی دانش محور، ارزش افزوده بالا و عملکرد ترکیبی خود به تدریج به یکی از بالقوه ترین صنایع در چین تبدیل شده است و نقشی نیرومند و پیشرو در توسعه صنعت سوم (فرهنگ-اقتصاد-خلاقیت) دارد. این مقاله با

و توسعه مستلزم تأکید بر بعد اقتصادی و رشد اقتصادی بوده است [۲۳ و ۲۴]. با گذشت زمان بیان شد که بعد اقتصادی به تنهایی کافی نیست و عناصر غیر اقتصادی مانند شیوه های اجتماعی، باورها، ارزش ها و آداب و رسوم باید به آن اضافه شود [۲۵]. در نهایت توسعه مستلزم بهبود ابعاد کمی و کیفی بصورت توازن بوده و صرفاً به یک دیدگاه خاص در مورد بهبود اجتماعی، سیاسی و اقتصادی اشاره نمی کند بلکه باید تمامی ابعاد را در بر بگیرد [۲۳]. این مفهوم در ارتباط با شهر، توسط مجموعه پیچیده ای از نیروها تعیین می شود و به منظور توسعه شهرها، سیاست های شهری نیز باید تغییرات اقتصادی، سیاسی

دسته بندی صنایع فرهنگی مؤثر بر توسعه شهرها

گردشگری

در دهه های اخیر، گسترش صنعت گردشگری نقش بسیار کلیدی در پیدایش اقتصاد فرهنگ نوین برای شهرها داشته است. بدین ترتیب که فرهنگ، مقاصد را از طریق دارایی های فرهنگی، برای متمایز شدن و جلب توجه گردشگران، معرفی می کند [۲۸] که عموماً در مناطق شهری متمرکز شده اند. به این ترتیب گردشگری بر شهر تأثیر گذاشته و به عنوان یک محرک بالقوه برای توسعه شهری مطرح می شود [۲۹]. گردشگران نه تنها ثروت زیادی را با خود به شهرها می آورند، بلکه مجموعه ای از ارزش ها، آیین ها، رسوم و دانش های فرهنگی جدید را به همراه آورده و نقش مؤثری در جامعه پذیری مجدد شهرنشینان شهرهای بزرگ داشتند [۳۰]. بنابراین شکل گیری صنعت فرهنگی مبتنی بر گردشگری، ناشی از طبقه بندی اجتماعی و سبک زندگی به تبع آن تنوع فرهنگی است که می تواند موجب جذب گردشگر شود. در واقع فرهنگ نقش مهمی در تمایز گروه های اجتماعی ایفا کرده و می تواند نقطه عطفی در شکل گیری گردشگری مبتنی بر فرهنگ باشد [۲۸].

گسترش نهادهای آموزش عالی و صنعت علم

در طول دو دهه گذشته، یک اقتصاد جهانی، مبتنی بر دانش پدید آمده و فعالیت های مرتبط با دانش برای ایجاد اشتغال و ثروت و دستیابی به توسعه در نظر گرفته شده اند. اقتصاد یک شهر مبتنی بر دانش با استفاده از پژوهش، فناوری و علم، محصولات با ارزش افزوده بالا ایجاد می کند و با حمایت بخش خصوصی و دولتی می تواند توسعه شهرها را رقم بزند [۳۱] و دانش به نیروی محرکه رشد اقتصادی، توسعه اجتماعی و بهبود رقابت در شهرها تبدیل شده است [۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵]. وجود نهادهای آموزش عالی و دانشگاه ها تا حدودی می تواند موجب شکل گیری شهرهای دانش بنیان شود. مفهوم شهرهای دانش بنیان و عوامل حیاتی برای ترویج توسعه یک شهر دانش بنیان نشان می دهد که منبع عمده مزیت رقابتی برای شرکتها در عصر اقتصاد دانش بنیان، تحقیق، توسعه و نوآوری است. بنابراین می توان گفت ایجاد شبکه های نوآورانه در حوزه تحقیق، توسعه را افزایش می دهد [۳۶].

سرگرمی سازی

از دیگر صنایع فرهنگی تأثیر گذار بر تحولات شهری، صنعت سرگرمی سازی است. سرگرمی فعالیت است که توجه و علاقه مخاطب را جلب می کند و اغلب با لذت همراه است و عنصری وابسته به فرهنگ و فناوری است [۳۷]. صنایعی از این دست، نه تنها عملکرد تجاری و زیبایی شناسانه برای شهرها

نشده و از تمامی عواید حاصل از آن به منظور توسعه شهری بتوان بهره برد. بنابراین میتوان گفت پژوهش حاضر از حیث رویکرد دارای نوآوری است.

مواد و روش‌ها

این پژوهش با رویکرد آمیخته و بنا به ماهیت خود در گروه تحقیقات توصیفی-تحلیلی قرار گرفته و به توصیف و معرفی مفهوم، ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی که می‌تواند بر توسعه شهرها موثر باشد، در ۵ گام اصلی پرداخته‌است.

در گام اول با استفاده از روش مطالعه اسنادی و روش تحلیل محتوا به تشریح نقش فرهنگ، صنایع فرهنگی، توسعه و ابعاد توسعه پرداخته شد تا مبتنی بر آن بتوان، جهت و راستای مطالعه را تدقیق نمود و مبتنی بر آن ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرها استخراج شد.

در گام دوم به منظور تأیید ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های احصا شده و رسیدن به اشباع نظری از پرسشنامه خبرگان بهره گرفته شد. افراد خبره در این پژوهش کسانی هستند که دارای مدرک تحصیلی دکتری تخصصی در رشته‌های شهرسازی و یا مدیریت فرهنگی باشند. به همین منظور پرسشنامه‌ای میان ۴۰ فرد خبره توزیع شد و از آنان خواسته شد اولاً، نظر خود را در رابطه با تأیید یا عدم تأیید هر یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی در تحقق توسعه شهرهای ایران مطرح نمایند، ثانیاً ضریب اهمیت هر یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی را در توسعه شهرهای ایران، در بازه ۰ تا ۱۰ مشخص نمایند (۰= بی تأثیر، ۱۰= بیشترین تأثیر).

در گام سوم از خبرگان خواسته شد، مشخص نمایند هر شاخص بر کدام یک از ابعاد توسعه شهری تأثیر بیشتری دارد و چنانچه شاخص و مولفه دیگری نیز وجود دارد که از منظر آنان مورد تأکید بوده و در پرسشنامه بدان اشاره نشده‌است، آن را نیز مطرح نمایند تا در نهایت بر اساس نظر تأییدی متخصصان، ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران، در قالب چارچوب مفهومی تبیین گردد.

در گام چهارم، به منظور اولویت‌بندی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها، از روش وزن‌دهی نوسانی (Swing weighting) استفاده شد. بدین ترتیب که میانگین هندسی وزن ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران که از پرسشنامه خبرگان بدست آمد، محاسبه گردید و به منظور مقایسه‌پذیری شاخص‌ها، اوزان به‌دست آمده نرمال شد، تا مشخص گردد در راستای دستیابی به توسعه شهرهای ایران از طریق صنایع فرهنگی، بر کدام یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی می‌توان تأکید بیشتری نمود.

نهایتاً در گام پنجم و مبتنی بر نظر خبرگان، مشخص شد هر یک از شاخص‌های صنایع فرهنگی، بر کدام یک از ابعاد توسعه شهری می‌تواند تأثیر داشته باشد و از این طریق ابعاد توسعه شهرهای ایران را تحقق بخشید.

بنابر آنچه گفته شد و با تأکید بر نظر تأییدی خبرگان ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های پرتکرار و مورد تأیید خبرگان که می‌تواند توسعه شهرهای ایران را رقم بزنند و بستری را جهت رسیدن به این مهم فراهم آورند، به شرح جدول ۱ تبیین گردید. لازم به ذکر است منبع تبیین شده برای هر شاخص، متاخرترین منبع، در نظر گرفته شده‌است. در این میان ۳ شاخص قرارگیری در مسیر ارتباطی در مولفه ارتباطات و تعداد استارت‌آپ و غذا و خوراکی در مولفه برند سازی از هم‌افزایی نظر خبرگان بدست آمد.

استفاده از روش رگرسیون چند متغیره ثابت نمود که رونق این صنعت نوظهور تا حد زیادی به توسعه اقتصادی کمک کرده و اقدامات متقابل و پیشنهادات مربوطه را ارائه می‌کند که تأثیر حیاتی بر توسعه اقتصادی منطقه دارد و ارتقای ساختار صنعتی را به درستی محقق می‌سازد [۷].

یانگ و همکاران (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان "توسعه پایدار در صنایع فرهنگی محلی: مطالعه موردی جوامع بومی تایوان" بیان نمودند که جوامع بومی تایوان دارای فرهنگ‌های منحصر به فرد فراوانی هستند و از این طریق فرصت‌های متمایزی را به منظور دستیابی به مفهوم توسعه پایدار ایجاد کرده‌اند. لذا در تحقیق مذکور مدلی به منظور احیای صنایع فرهنگی مبتنی بر فرهنگ بومی تایوان پیشنهاد شده‌است. نتایج حاکی از آن است که این مدل می‌تواند اصول پایداری را در صنایع خدماتی و فرهنگی ادغام نموده از این طریق توسعه پایدار را محقق سازد [۸]. سزیرولا و پانزرا (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان "شهرهای فرهنگی و خلاق و کارایی اقتصاد منطقه‌ای: شرایط زمینه‌ای به عنوان کاتالیزور نشاط فرهنگی و اقتصاد خلاق" بیان نمودند که فرهنگ و خلاقیت به عنوان محرک و تقویت‌کننده عملکرد اقتصادی شهرها، موجب توسعه اقتصادی شهرها شده‌است. واقع ویژگی‌های فرهنگی و خلاقانه شهرها به عنوان یک نقطه قوت و فرصت استراتژیک تلقی شده که می‌تواند به نفع نظام اقتصادی کل مناطقی که شهرها در آن قرار دارند، تسری یابد و از این طریق توسعه را فراهم آورد [۴۱]. بانک توسعه آمریکا (۲۰۲۰) در کتابی با عنوان "کتاب صنایع خلاق و فرهنگی در احیای شهری" بیان نمود که صنایع فرهنگی و خلاق یکی از بخش‌هایی است که سریع‌ترین رشد را در سطح جهان به خود اختصاص داده‌است. نقش صنایع فرهنگی و خلاق و میراث در ایجاد مکان‌های پویا، توسعه اقتصادی محلی و نوآوری، و بهبود انسجام اجتماعی تا به امروز در بسیاری از شهرهای آمریکای لاتین مورد اقبال قرار نگرفته‌است. به بیانی دیگر می‌توان گفت پروژه‌های احیای تحت رهبری صنایع فرهنگی و خلاق می‌توانند نیازهای اجتماعی-اقتصادی خاص مربوط به مناطق رو به زوال مرکز شهر تاریخی را برطرف کنند و چگونگی موفقیت پروژه‌ها را تحلیل نمایند [۴۲]. لیانگ و وانگ (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان "صنایع فرهنگی و خلاق و توسعه (دوباره) شهری در چین" بیان نمودند که صنایع فرهنگی و خلاق به عنوان یک محرک برای توسعه اقتصادی و شهری در بسیاری از شهرها در سراسر جهان در نظر گرفته شده‌است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که صنایع فرهنگی و خلاق در چین دارای ویژگی‌های مشترک بسیاری با شهرهای غربی هستند. در همین حال، صنایع فرهنگی و خلاق در شهرهای چین نیز ویژگی‌های منحصر به فردی را نشان می‌دهد که تأکید بر آنها می‌تواند توسعه اقتصادی را در چین سبب شود [۴۳].

بنابر آنچه گفته شد عموماً در مطالعات انجام شده به پیوستگی فرهنگ و صنایع فرهنگی و تأثیرگذاری آن علی‌الخصوص بعد اقتصادی تأکید شده‌است. این در حالی است که تاکنون در تحقیقات به عمل آمده و در دسترس، چارچوب مفهومی معینی جهت تعیین نقش صنایع فرهنگی در توسعه شهرهای ایران تبیین نشده‌است، بدین ترتیب که در پژوهش‌های پیشین یا صرفاً به یکی از ابعاد صنایع فرهنگی در توسعه شهرها پرداخته شده‌است و یا شاخص‌سازی در ارتباط با ابعاد معرفی شده صورت نگرفته‌است. بنابراین در این تحقیق با توجه به اینکه فرهنگ و صنایع فرهنگی از مهمترین مباحث روز به شمار می‌آیند، نقش آن در توسعه شهرهای ایران به عنوان بستری با پیشینه‌ای متقن فرهنگی، تبیین شده‌است. این امر می‌تواند باعث آن گردد که جایگاه واقعی صنعت فرهنگی در توسعه شهرهای ایران با عامل نامناسب دیگری جایگزین

جدول ۱: معرفی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع (خلاق) فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران

شاخص	مولفه	ابعاد	
قرارگیری در مسیر ارتباطی	ارتباطات	صنعت گردشگری	صنایع فرهنگی
تعداد و کیفیت هتل‌ها [۴۴]			
تعداد و کیفیت مراکز تجاری [۴۴]			
درصد گردشگری سالانه [۴۴]			
تعداد و کیفیت جشن و فستیوال‌ها سالیانه [۴۵ و ۴۶]	برندسازی		
تبلیغات [۱۲]			
تعداد استارت‌آپ‌ها			
غذا و خوراکی			
مد [۴۵ و ۱۹]	میراث فرهنگی و طبیعی		
تعداد و کیفیت موزه‌ها [۴۶]			
تعداد اماکن تاریخی و ثبت شده میراث [۴۶ و ۱۹]			
بسترهای تاریخی [۴۶ و ۴۷]			
کیفیت میراث طبیعی [۴۶ و ۴۷]	هنرهای تجسمی		
تعداد و کیفیت نمایشگاه‌های نقاشی [۴۵]			
تعداد و کیفیت مراکز عکاسی [۴۶ و ۱۹]			
تعداد و کیفیت مراکز مجسمه‌سازی [۱۹]			
تعداد و کیفیت بازارچه صنایع دستی سالیانه [۴۵، ۴۶، ۱۹]	چاپ و انتشارات		
کتاب [۴۵ و ۴۶]			
روزنامه محلی [۳۳]			
تعداد و کیفیت مجلات [۴۶]			
تعداد و کیفیت کتابخانه [۴۶]	تحقیقات و توسعه		
تعداد و کیفیت دانشگاه [۳۶]			
تعداد و کیفیت پارک علم و فناوری [۳۶]			
تعداد و کیفیت شرکت‌های دانش بنیان [۳۶]			
تعداد و کیفیت شهرک‌های سینمایی [۴۵ و ۴۶]	فیلم، ویدیو و ...		
تعداد ایستگاه‌های رادیویی [۴۶ و ۱۹]			
تعداد ایستگاه‌های تلویزیون محلی [۴۶ و ۱۹]			
تعداد و کیفیت مراکز موسیقی [۱۲]	هنرهای نمایشی		
تعداد و کیفیت سینما [۴۳]			
تعداد و کیفیت مراکز نمایشی و تئاتر [۴۶]			
تعداد و کیفیت مراکز بازی‌های رایانه‌ای [۴۵، ۴۶، ۱۹]	اسباب بازی		
تعداد و کیفیت مراکز بازی [۱۹]			

شهرهای ایران اعم از اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و ... موثر باشد. بعد گردشگری شامل مولفه‌هایی چون ارتباطات، برندسازی، میراث فرهنگی و طبیعی و نهایتاً هنرهای تجسمی است که در مجموع ۱۷ شاخص از مجموع

یافته‌ها یافته‌ها حاکی از این است که صنایع فرهنگی از طریق ۳ بعد گردشگری، نهادهای آموزش عالی و نهایتاً سرگرمی سازی، می‌تواند بر ابعاد توسعه

مجموع اوزان مولفه‌های موجود در هر بعد تشکیل می‌شود. این در حالی است ضرایب محاسبه شده اجازه مقایسه دو به دویی شاخص‌ها و مولفه‌ها در ابعاد مختلف را نمی‌دهند. لذا به منظور مقایسه پذیری تمامی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی در توسعه شهرهای ایران، تمامی سطوح به شرح جدول ۲ به صورت یکپارچه نرمال شد. بدین شرح که ضریب اهمیت تمامی مولفه‌ها با یکدیگر جمع شده و از تقسیم ضریب اهمیت هر مولفه بر سرجمع مولفه‌ها، وزن نرمال شده هر مولفه محاسبه گردید تا نهایتاً تمامی سطوح به ۱ نرمال شده و قابلیت مقایسه تمامی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی در میزان توسعه یافتگی شهرهای ایران را فراهم آورد. این جدول مشخص می‌نماید که در راستای دستیابی به توسعه شهرهای ایران از طریق صنایع فرهنگی، بر کدام یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی می‌توان تأکید بیشتری نمود. لازم به ذکر است در جدول شماره ۲، رقم پنجم اعشار طبق قاعده گرد کردن، گرد شده است.

شاخص‌های صنایع فرهنگی اعم از قرارگیری در مسیر ارتباطی، تعداد و کیفیت هتل‌ها و ... را در بر گرفته است. در بعد نهادهای آموزش عالی و صنعت علم نیز مولفه‌هایی چون چاپ و انتشارات و تحقیقات و توسعه قرار داشته که در مجموع ۷ شاخص از مجموع شاخص‌های صنایع فرهنگی را از آن خود کرده است. نهایتاً در بعد سرگرمی سازی سه مولفه فیلم و ویدیو، هنرهای نمایشی و اسباب بازی وجود داشته که ۸ شاخص از مجموع شاخص‌های صنایع فرهنگی را به خود اختصاص داده است. از آنجا که ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی به یک میزان بر ابعاد توسعه شهرهای ایران موثر نیستند، می‌بایست اولویت‌بندی شوند. به همین منظور، در ابتدا با استفاده از نرم افزار Spss، و با بهره گیری از تابع میانگین هندسی (Geometric Mean)، از میانگین ضرایبی که افراد خبره به شاخص‌های صنایع فرهنگی دادند، میانگین هندسی گرفته شد تا وزن اولیه هر شاخص تعیین گردد. سپس برای تعیین وزن هر مولفه، اوزان شاخص‌های موجود هر مولفه با یکدیگر جمع شده و وزن اولیه هر مولفه را می‌سازد. به همین ترتیب وزن هر بعد نیز از

جدول ۲: وزن شاخص‌های صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران

وزن	شاخص	وزن	مولفه	وزن	ابعاد	
۰/۰۳۲۰	قرارگیری در مسیر ارتباطی	۰/۰۸۵۹	ارتباطات	۰/۳۷۶۶	صنعت گردشگری	صنایع فرهنگی
۰/۰۳۷۲	تعداد و کیفیت هتل‌ها					
۰/۰۳۴۷	تعداد و کیفیت مراکز تجاری					
۰/۰۲۵۴	درصد گردشگری سالانه	۰/۰۸۵۱	برندسازی			
۰/۰۳۷۷	تعداد و کیفیت جشن و فستیوال‌ها سالیانه					
۰/۰۴۰۳	تبلیغات					
۰/۰۱۸۳	تعداد استارت‌آپ‌ها					
۰/۰۱۳۷	غذا و خوراکی	۰/۰۸۸۸	میراث فرهنگی و طبیعی			
۰/۰۳۱۴	مد					
۰/۰۳۶۸	تعداد و کیفیت موزه‌ها					
۰/۰۲۸۲	تعداد اماکن تاریخی و ثبت شده میراث					
۰/۰۳۸۴	بسترهای تاریخی	۰/۰۷۳۶	هنرهای تجسمی			
۰/۰۳۸۸	میراث طبیعی					
۰/۰۲۹۶	تعداد و کیفیت نمایشگاه‌های نقاشی					
۰/۰۲۶۳	تعداد و کیفیت مراکز عکاسی					
۰/۰۲۵۹	تعداد و کیفیت مراکز مجسمه‌سازی	۰/۱۵۹۳	چاپ و انتشارات			
۰/۰۳۳۴	تعداد و کیفیت بازارچه صنایع دستی سالیانه					
۰/۰۳۰۷	کتاب					
۰/۰۲۶۲	روزنامه محلی					
۰/۰۲۵۴	تعداد و کیفیت مجلات	۰/۱۷۴۰	تحقیقات و توسعه	۰/۳۰۴۶	گسترش نهادهای آموزش عالی و صنعت علم	
۰/۰۲۹۴	تعداد و کیفیت کتابخانه					
۰/۰۳۳۳	تعداد و کیفیت دانشگاه					
۰/۰۳۳۹	تعداد و کیفیت پارک علم و فناوری					
۰/۰۳۲۷	تعداد و کیفیت شرکت‌های دانش بنیان					

وزن	شاخص	وزن	مولفه	وزن	ابعاد	
۰/۰۳۱۵	تعداد و کیفیت شهرک‌های سینمایی	۰/۱۱۴۸	فیلم ویدیو و ...	۰/۳۱۸۸	صنعت سرگرمی سازی	صنایع فرهنگی
۰/۰۲۷۱	تعداد ایستگاه‌های رادیویی					
۰/۰۲۶۲	تعداد ایستگاه‌های تلویزیون محلی					
۰/۰۳۳۲	تعداد و کیفیت مراکز موسیقی	۰/۱۱۲۲	هنرهای نمایشی			
۰/۰۳۳۴	تعداد و کیفیت سینما					
۰/۰۳۲۷	تعداد و کیفیت مراکز نمایشی و تئاتر					
۰/۰۲۶۲	تعداد و کیفیت مراکز بازی‌های رایانه‌ای	۰/۱۰۶۳	اسباب بازی			
۰/۰۳۱۱	تعداد و کیفیت مراکز بازی					
۱		۱				

به منظور مقایسه شاخص‌های صنایع فرهنگی در توسعه شهرهای ایران و تعیین موثرترین شاخص‌های صنایع فرهنگی بر توسعه شهرهای ایران، جدول نزولی وزن شاخص‌های به دست آمده به صورت درصدی، به شرح جدول ۳،

تیین گشت تا مشخص گردد کدام یک از شاخص‌های صنایع فرهنگی، بیشترین تاثیر را در توسعه شهرهای ایران بر عهده دارند.

جدول ۳: جدول نزولی وزن شاخص‌های صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران

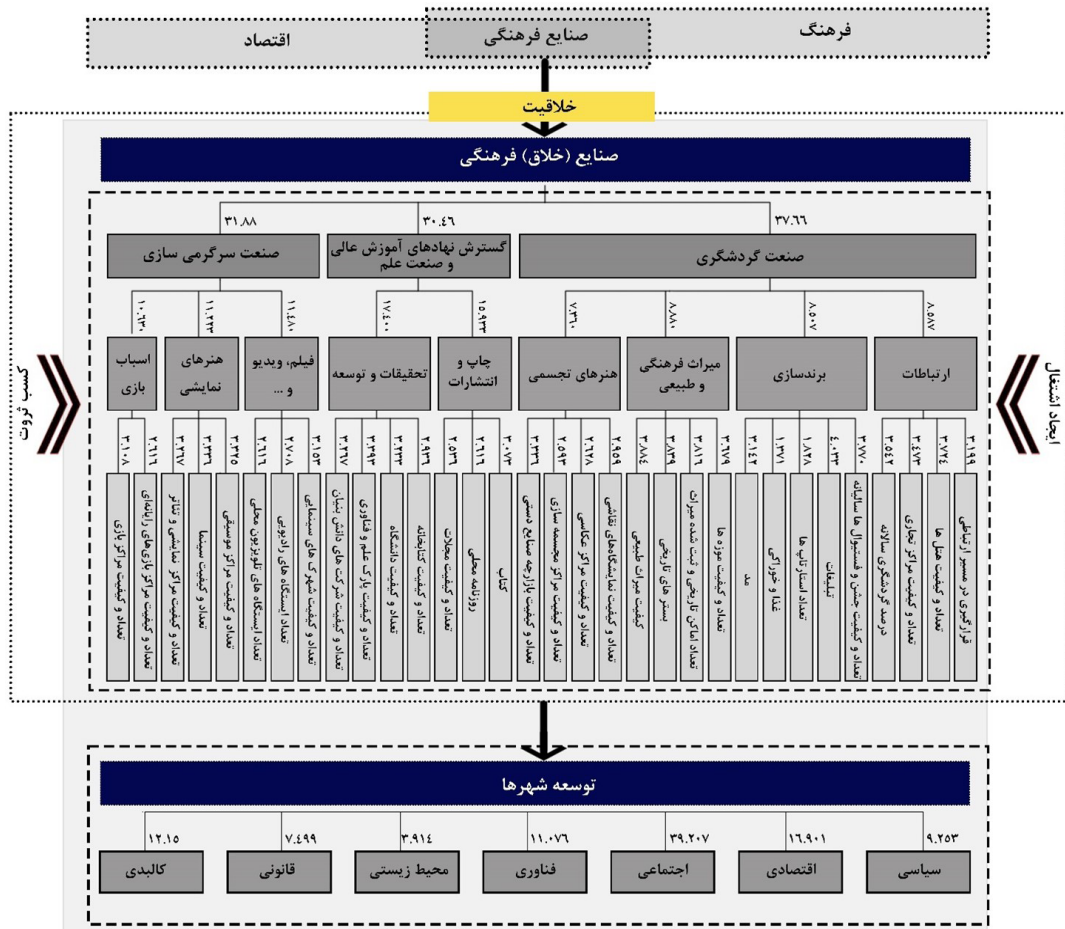
وزن (درصد)	شاخص
۴/۰۳۳	تبلیغات
۳/۸۸۴	کیفیت میراث طبیعی
۳/۸۳۹	بسترهای تاریخی
۳/۸۱۶	تعداد اماکن تاریخی و ثبت شده میراث
۳/۷۷۰	تعداد و کیفیت جشن و فستیوال‌ها سالانه
۳/۷۲۴	تعداد و کیفیت هتل‌ها
۳/۶۹۷	تعداد و کیفیت موزه‌ها
۳/۵۴۲	درصد گردشگری سالانه
۳/۴۷۳	تعداد و کیفیت مراکز تجاری
۳/۴۶۳	تعداد و کیفیت پارک علم و فناوری
۳/۳۹۳	تعداد و کیفیت بازارچه صنایع دستی سالانه
۳/۳۳۶	تعداد و کیفیت سینما
۳/۳۲۶	تعداد و کیفیت مراکز موسیقی
۳/۳۲۵	تعداد و کیفیت شرکت‌های دانش بنیان
۳/۲۶۷	تعداد و کیفیت مراکز نمایشی و تئاتر
۳/۲۶۷	تعداد و کیفیت دانشگاه
۳/۲۳۳	قرارگیری در مسیر ارتباطی
۳/۱۹۹	تعداد و کیفیت شهرک‌های سینمایی

شاخص	وزن (درصد)
مد	۳/۱۵۳
تعداد و کیفیت مراکز بازی	۳/۱۴۲
کتاب	۳/۱۰۸
تعداد و کیفیت نمایشگاه‌های نقاشی	۳/۰۷۳
تعداد و کیفیت کتابخانه	۲/۹۵۹
تعداد ایستگاه‌های رادیویی	۲/۹۳۶
تعداد و کیفیت مراکز عکاسی	۲/۷۰۸
روزنامه محلی	۲/۶۲۸
تعداد ایستگاه‌های تلویزیون محلی	۲/۶۱۶
تعداد و کیفیت مراکز بازی‌های رایانه‌ای	۲/۶۱۶
تعداد و کیفیت مراکز مجسمه‌سازی	۲/۶۱۶
تعداد و کیفیت مجلات	۲/۵۹۳
تعداد استارت‌آپ‌ها	۲/۵۳۶
غذا و خوراکی	۱/۸۲۸

جدول شماره ۳ بیانگر آن است که از میان شاخص‌های ۳۲ گانه صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران، شاخص تبلیغات، با ضریب تاثیر ۴۰،۳۳ درصد، بیشترین نقش را در توسعه شهرهای ایران بر عهده دارد. در گام بعد نیز شاخص‌هایی همچون کیفیت میراث طبیعی، بسترهای تاریخی، تعداد اماکن تاریخی و ثبت شده میراث و همچنین تعداد و کیفیت جشن و فستیوال‌ها سالیانه به ترتیب با ضرایب اهمیت ۳،۸۸۴، ۳،۸۳۹، ۳،۸۱۶ و ۳،۷۷۰ درصد قرار گرفته‌است.

نهایتاً از متخصصان خواسته شد تا مشخص نمایند هر یک از شاخص‌های صنایع فرهنگی، بر کدام یک از ابعاد توسعه شهری می‌تواند تاثیر بیشتری داشته باشد و از این طریق ابعاد توسعه شهرهای ایران را تحقق بخشد. به این ترتیب که متخصصان تعیین می‌نمودند که هر یک از شاخص‌های صنایع فرهنگی بر کدام یک از ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فناوری، محیط زیستی، قانونی و محیط زیستی، به ترتیب با ضرایب تاثیر ۳۹،۲۰۷، ۱۶،۹۰۱، ۱۲،۱۵، ۱۱،۰۷۶، ۹،۲۵۳، ۷،۴۹۹ و ۳،۹۱۴ درصد شده و از این طریق توسعه شهرهای ایران را محقق نماید.

تاثیر هر شاخص بر هر بعد از توسعه شهرهای ایران را مشخص مینماید. بدین ترتیب میزان تاثیر پذیری هر بعد توسعه شهری از مجموع شاخص‌های صنایع فرهنگی محاسبه شد. در این گام نیز به منظور مقایسه پذیری میزان تاثیر ابعاد توسعه شهری از صنایع فرهنگی، پس از محاسبه میانگین هندسی ضرایب تاثیر ابعاد توسعه شهری از صنایع فرهنگی بدست آمده، ضریب تاثیر اولیه هر بعد از توسعه شهری بر مجموع اوزان ابعاد توسعه شهری تقسیم شده تا ضرایب تاثیر اولیه ابعاد توسعه شهری نسبت به ۱۰۰ نرمال شوند. بر همین اساس مشخص گردید که میزان تاثیر شاخص‌های صنایع فرهنگی بر ابعاد توسعه شهری در ایران به چه صورت است. نتایج حاکی از این است که صنایع فرهنگی می‌تواند موجب توسعه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، فناوری، سیاسی، قانونی و محیط زیستی، به ترتیب با ضرایب تاثیر ۳۹،۲۰۷، ۱۶،۹۰۱، ۱۲،۱۵، ۱۱،۰۷۶، ۹،۲۵۳، ۷،۴۹۹ و ۳،۹۱۴ درصد شده و از این طریق توسعه شهرهای ایران را محقق نماید.

شکل ۲: چارچوب مفهومی صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران

بحث و نتیجه گیری

هموارتر نماید تا جایی که برای بسیاری از کشورهای به خصوص کشورهای درحال توسعه در پرتو این تفکر، امیدها و نوپدهای تازه‌ای را از حیث تولید ثروت و ایجاد اشتغال و غلبه بر فقر و بیکاری و نهایتاً دستیابی به توسعه شهری فراهم کرده‌است. این در حالی است که مهم‌ترین پیش شرط تأکید بر این صنایع و استفاده از آن به منظور توسعه شهری، وجود پیشینه‌ای متقن و درخور است که کشور ایران، به عنوان یکی از معدود تمدن‌های زنده باقی مانده از اعصار گذشته، دارای سبقه تاریخی، فرهنگی و هنری و از قبل آن دارای صنایع فرهنگی متعددی بوده که می‌توان از آن به عنوان پتانسیلی جهت رشد و توسعه شهرها بهره برد. بنابراین در این مقاله مشخص گردید که چارچوب مفهومی صنایع فرهنگی موثر بر توسعه شهرهای ایران دارای چه ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌هایی است و کدام یک از اهمیت بیشتری برخوردار است و به چه میزان بر هر یک از ابعاد توسعه تأثیر می‌گذارد.

همانطور که گفته شد امروزه صنایع فرهنگی توانسته‌است موجب رشد و توسعه اقتصادی در بسیاری از کشورهای جهان شود. بدین ترتیب که صنایع سرگرمی ساز، صنایع گردشگری، نهادهای آموزش عالی و هر آن چیزی که در حیطه صنایع فرهنگی قرار می‌گیرد می‌تواند به عنوان منبع اصلی تولید درآمد در کشورها تلقی گردد. این بدان معنی است که اقتصاد در حال فرهنگی شدن است و با ماهیت نوآورانه خود توانسته‌است ایجاد اشتغال نماید. تا جایی که برای کشورهای درحال توسعه نیز در پرتو این تفکر، امیدها و نوپدهای تازه‌ای را از حیث تولید ثروت از طریق صنایع فرهنگی و غلبه بر فقر و از بین بردن بیکاری ایجاد کرده‌است، چرا که شهرها مهد خلاقیت و فناوری بوده و بدون شک فرآیندهای خلاقانه در حال تبدیل شدن به یکی از مهمترین ابعاد توسعه جدید در تمامی مناطق جهان است، صنایع فرهنگی در شهرها می‌تواند فضاهای منحصر به فردی را جهت توسعه فراهم آورد. در واقع شهرها با داشتن نیروی غیر آشکار و ارزشمند و تأثیرگذاری در خود با نام فرهنگ، به عنوان گنجینه‌های نهفته‌ی شهر و همچنین با در داشتن صنایع فرهنگی، نیروی محرکه‌ی لازم جهت رونق و توسعه شهرها را فراهم می‌آورد و با تأکید بر ۳ بعد گردشگری، نهادهای آموزش عالی و سرگرمی سازی توانسته‌است بر ابعاد توسعه شهری اعم از ثبات سیاسی، سیاست گذاری عمومی، استخدام، افزایش درآمد، آموزش، بهداشت، ایجاد زیرساخت‌ها، پارک‌های علم و فناوری، اقلیم، قوانین و مقررات، و ... تأثیر گذاشته و از این طریق توسعه شهرها را

در این خصوص با بررسی تحقیقات بعمل آمده داخلی و خارجی در رابطه با موضوع تحقیق، ضمن آشنایی با تحقیقات انجام شده و بهره‌گیری از آن، اهمیت نقش صنایع فرهنگی در توسعه شهری ایران را که نقطه مغفول مانده در این تحقیقات بوده‌است، مشخص و مورد بررسی قرار گرفت چرا که در تحقیقات در دسترس، عمدتاً به تعریف فرهنگ و صنایع فرهنگی پرداخته شده و یا تأثیر صنایع فرهنگی بر مفاهیمی چون بازآفرینی، توسعه اقتصادی شهرها و ... مورد بررسی قرار گرفته‌است و در این میان چارچوبی منسجم شامل ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی که می‌تواند بر توسعه شهرهای ایران

منابع

- [1] Gao J. Cultural industry development from entrepreneurship under the background of rural revitalization strategy. *Frontiers in psychology* 2022; 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.959226>
- [2] Feng Y. Evaluation and Analysis of Competitiveness of Chinese Cultural Industry Based on Fuzzy Clustering Algorithm. *Solid State Technology* 2022; 63(4): 8333-8341.
- [3] Graafland J. De Jong E. The moderating role of culture on the benefits of economic freedom: Cross-country analysis. *Journal of Comparative Economics* 2021; 50(1): 280-292. <https://doi.org/10.1016/j.jce.2021.09.005>
- [4] Loi N. Tran V. Tran M. Nguyen Q. Hoang V. A study on relationship between cultural industry and economic growth in Vietnam. *Management Science Letters* 2019; 9(6): 787-794. <https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.3.009>
- [5] Pourzakarya M. Fadaei Nezhad Bahramjerdi S. Reviewing the role of cultural and creative industries in developing an urban cultural policy platform in Rasht city, Iran. *Journal of Place Management and Development* 2023; 16(2): 145-162. <https://doi.org/10.1108/JPM-D-09-2021-0087>
- [6] Lee Y. Peng C. Lee T. Zhao Z. Sustainable Development Assessment of Cultural and Creative Industries in Casino Cities: A Case Study of Macao. *Sustainable* 2022; 14(4797): 1-27. <https://doi.org/10.3390/su14084749>
- [7] Liu B. Influence of Cultural and Creative Industry Development on Economic Growth of the Tertiary Industry A Case Study of Shanghai and Jiangsu Province. *Atlantis Press* 2023; 109-123. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-098-5_14
- [8] Yang C. Sun Y. Lin P. Lin R. Sustainable Development in Local Culture Industries: A Case Study of Taiwan Aboriginal Communities. *Sustainable* 2022; 14(6): 1-14. <https://doi.org/10.3390/su14063404>
- [9] Fellner A. Role of culture in economic development: Case study of China and Latin America. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts. University of South Florida 2008.
- [10] Collins G. Cultural and historic preservation planning in small cities and suburbs: A study of a cultural asset inventory of Kennedale, Texas. Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Arlington in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of master of city and regional planning. The University of Texas at Arlington 2011.
- [11] Columbia Basin Rural Development Institute. Cultural Indicators Literature Review. Basin project in the Columbia Basin Boundary Region 2013.
- [12] Vries G. Culture in the Sustainable Development Goals: The Role of the European Union. ifa Stuttgart, (Institut für Auslandsbeziehungen). 2020. 2nd revised edition
- [13] He Y. A Study on the Dynamic Relationship between Cultural Industry and Economic Growth. *Journal of Asian Finance, Economics and Business* 2018; 5(4): 85-94. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2018.vol5.no4.85>
- [14] Duxbury N. Cultural and creative work in rural and remote areas: An emerging international conversation. *International Journal of Cultural Policy* 2021; 27(6): 753-767. <https://doi.org/10.1080/10286632.2020.1837788>
- [15] Creative Communities Network. Cultural Indicators: Measuring Impact on Culture 2012.

موثر باشد تبیین نگشته‌است.

برابر یافته‌های تحقیق، مشخص گردید که ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های صنایع فرهنگی احصاء شده، اولاً همگی دارای تاثیر مستقیم بر توسعه شهرهای ایران بوده و شهرهای ایران با داشتن امکانات هنری و فرهنگی بیشتر جذابیت ویژه‌ای را برای گردشگران فراهم آورده و در نتیجه گردشگری فرهنگی را محقق نموده‌است. علاوه بر این صنایع فرهنگی با فعالیت در حوزه‌های مختلف هنری موجب جذب نیروی کار متخصص در حوزه‌های مختلف شده و از این طریق اشتغال را فراهم آورده‌است. دیگر اینکه صنایع فرهنگی با فعالیت در عرصه‌های مختلف هنری، فضاهایی را در سطح شهرها ایجاد نموده‌است که از این طریق، تعاملات و روابط اجتماعی را در سطح شهر بهبود می‌بخشد. توسعه سیستم حمل و نقل همگانی، فضاهای سبز، کتابخانه‌ها، موزه‌ها، تئاترها، نمایشگاه‌ها و ... نیز از دیگر تاثیرات صنایع فرهنگی بر توسعه شهرها علی‌الخصوص ایران است. ثانیاً آنها به یک میزان بر توسعه شهرهای ایران موثر نیستند. از میان سه بعد صنعت گردشگری، صنعت سرگرمی‌سازی و گسترش نهادهای آموزش عالی و صنعت علم، بیشترین تاثیر مربوط به بعد صنعت گردشگری و بعد از آن صنعت سرگرمی‌سازی بوده‌است. از میان مولفه‌های مربوط به بعد صنعت گردشگری، مولفه میراث فرهنگی و طبیعی بالاترین امتیاز و پس از آن مولفه‌های ارتباطات، برندسازی و سپس هنرهای تجسمی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در بعد صنعت سرگرمی‌سازی، مولفه فیلم و ویدیو و ... بالاتر از هنرهای نمایشی و اسباب بازی قرار گرفته‌اند و نهایتاً در بعد گسترش نهادهای آموزش عالی و صنعت علم، مولفه تحقیقات و توسعه در رتبه بالاتری نسبت به چاپ و انتشارات قرار می‌گیرد.

از میان کلیه شاخص‌های ۳۳گانه نیز، شاخص‌های تبلیغات، کیفیت میراث طبیعی، بسترهای تاریخی، تعداد اماکن تاریخی و ثبت شده میراث، تعداد و کیفیت جشن و فستیوال‌ها سالانه، تعداد و کیفیت هتل‌ها، تعداد و کیفیت موزه‌ها، درصد گردشگری سالانه، تعداد و کیفیت مراکز تجاری، تعداد و کیفیت پارک علم و فناوری از مجموع مولفه‌های ۹گانه بیشترین امتیازات را به خود اختصاص داده‌اند. در واقع صنایع فرهنگی با ماهیت دانش بنیان خود، از فرهنگ به عنوان یکی از ابعاد زندگی شهری و توسعه پایدار وام گرفته و از این طریق توانسته بر سایر ابعاد توسعه شهری در شهرهای ایران اعم از اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، فناوری، سیاسی، قانونی و محیط زیستی و به ترتیب با ضرایب تاثیر ۳۹،۲۰۷، ۱۶،۹۰۱، ۱۲،۱۵۰، ۱۱،۰۷۶، ۹،۲۵۳، ۷،۴۹۹ و ۳،۹۱۴ درصد تاثیر بگذارد.

مشارکت نویسندگان

نگین جنتی (پژوهشگر اصلی ۴۵ درصد)، حسین ذبیحی (۳۵ درصد)، زهرا سادات سعیده زربادی (۲۰ درصد).

تشکر و قدردانی

از کلیه اساتید و خبرگان رشته‌های شهرسازی و مدیریت فرهنگی که در مسیر تأمین منابع و انجام مصاحبه‌ها همراهی و یاری نمودند، کمال تشکر و سپاسگزاری را دارم. مقاله حاضر حامی مادی و معنوی ندارد.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی برای ایشان وجود نداشته‌است.

- [16] Hesmondhalgh D. *The Cultural Industries*. London: Sage 2018. 4th Ed.
- [17] O'Conner J. *Cultural industries and spatial economic growth a model for the emergence of the creative cluster in the architecture of Toronto*. Elsevier: *City, Culture and Society* 2018; 14: 47-55. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2018.03.001>
- [18] Anatolyevna M. *Determination of Potential of Culture Industry – Indicators of Integrated Assessment*. *Propósitos y Representaciones* 2021; 9(3): 1-18. <https://doi.org/10.20511/pyr2021.v9nSPE3.1197>
- [19] Maddah L. *Essays on cultural and creative industries: Clustering, Location and Employment growth*. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Ph.D. of Economics. University of Rovira I Virgili 2021.
- [20] Imperiale F. Fasiello R. Adamo S. *Sustainability Determinants of Cultural and Creative Industries in Peripheral Areas*. *Risk Financial Management* 2021; 14(438): 1-22. <https://doi.org/10.3846/cs.2022.16565>
- [21] Kemeny T. Nathan M. O'Brien D. *Creative differences? Measuring creative economy employment in the United States and the UK*. *Regional Studies* 2020; 54(3): 377-387. <https://doi.org/10.1080/0343404.2019.1625484>
- [22] Cobbinah P. Black R. Thwaites R. *Reflections on six decades of the concept of development: evaluation and future research*. *Journal of Sustainable Development in Africa* 2011; 13(7): 134-149.
- [23] Abuiyada R. *Traditional Development Theories have failed to Address the Needs of the Majority of People at Grassroots Levels with Reference to GAD*. *International Journal of Business and Social Science* 2018; 9(9): 115-119. <https://doi.org/10.30845/ijbss.v9n9p12>
- [24] Pritchett L. *National Development Delivers: And how! And how?* Center for International Development at Harvard University 2021.
- [25] Sakalasoorya N. *The Concept of Development definition, theories and contemporary perspectives*. University of Kelaniya 2020.
- [26] Naerssen T. *The concept of urban development policy. social and cultural development of human resources* 2019: 1-7.
- [27] Alanzi S. *Pestle Analysis Introduction*. *Managing People in Projects*. University of Salford 2019.
- [28] Richards G. *Rethinking Cultural Tourism*. Cheltenham, UK. Northampton, MA, USA. Edward Elgar Publishing Limited 2021.
- [29] Pratt A. *Cultural tourism as an urban cultural industry: a critical appraisal*. *Cultural Tourism, Interarts, with Turisme de Barcelona* 2002: 33-45.
- [30] Fazeli N. *Culture and city: cultural turn in urban discourses*. Tehran: Tisa 2016. Third edition. (In Persian).
- [31] Yigitcanlar T. Velibeyoglu K. Martinez-Fernandez C. *Rising knowledge cities: the role of urban knowledge precincts*. *Journal of Knowledge Management* 2008; 12(5): 8-20. <https://doi.org/10.1108/13673270810902902>
- [32] Yigitcanlar T. Lonnqvist A. *Benchmarking knowledge-based urban development performance: Results from the international comparison of Helsinki*. Elsevier: *Cities* 2013; 31: 357-369. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2012.11.005>
- [33] Yigitcanlar T. *Position paper: Benchmarking the performance of global and emerging knowledge cities*. *Expert Systems with Applications* 2014; 41(12): 5549-5559. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2014.03.032>
- [34] Pancholi S. Yigitcanlar T. Guaralda M. *Place making facilitators of knowledge and innovation spaces: insights from European best practices*. *International Journal of Knowledge-Based Development* 2015; 6(3): 215-240. <https://doi.org/10.1504/IJKB.2015.072823>
- [35] Moisis S. *Geopolitics of the Knowledge-Based Economy*. London and New York: Routledge 2018.1st pub.
- [36] Shan Hu T. Chi Pan S. Ping Lin H. *Development, Innovation, and Circular Stimulation for a Knowledge-Based City: Key Thoughts*. *Energies* 2021; 14(23): 1-17. <https://doi.org/10.3390/en14237999>
- [37] Sepehri M. *The future study of the production of entertainment programs in Sablan Ardabil network in a ten-year horizon (1398-1408)*. *Scientific Quarterly Journal of Communication Culture Studies* 2020; 21(52): 145-169. <https://doi.org/10.22083/jcss.2019.170752.2715>(In Persian).
- [38] He D. Chen Z. Ai S. Zhou J. Lu T. Yang T. *The Spatial Distribution and Influencing Factors of Urban Cultural and Entertainment Facilities in Beijing*. *Sustainability* 2021; 13(21): 1-12. <https://doi.org/10.3390/su132112252>
- [39] KanMohammadi M. *The role of cultural economy and creativity in urban regeneration*. *Iran Urban Development Quarterly* 2020; 3(5): 99-112. (In Persian).
- [40] Latifi G. *The place of culture in urban development planning to increase social security*. *Social Development Welfare Planning Quarterly* 2019; 11(41): 1-32. <https://doi.org/10.22054/qjdsd.2019.11836>(in Persian).
- [41] Cerisola S. Panzera E. *Cultural and Creative Cities and Regional Economic Efficiency: Context Conditions as Catalyzers of Cultural Vibrancy and Creative Economy*. *Sustainable* 2022; 13(13): 1-23. <https://doi.org/10.3390/su131317150>
- [42] Inter-American Development Bank. *Creative and cultural industries in urban revitalization* 2020
- [43] Liang S. Wang Q. *Cultural and Creative Industries and Urban (Re) Development in China*. *Journal of Planning Literature* 2020; 35(1): 54-70. <https://doi.org/10.1177/0885412219898290>
- [44] Zhou Z. Yang Q. Kim D. *An Empirical Study on Coupling Coordination between the Cultural Industry and Tourism Industry in Ethnic Minority Areas*. *Journal of open Innovation: Technology, Market, and Complexity* 2020; 6(3): 1-15. <https://doi.org/10.3390/joit-mc6030065>
- [45] OECD. *Economic and social impact of cultural and creative sectors*. Note for Italy G20 Presidency Culture Working Group 2021.
- [46] UNESCO. *Cultural and Creative Industries in the Face of COVID-19An Economic Impact Outlook*. Sweden: Sverige 2021.
- [47] Lei Y. *The Role of Cultural Creative Industries on the Revitalization of Resource exhausted Cities, The Case of Tongling*. *Journal of Urban Culture Research* 2021; 23(23): 3-24